

Beste lezer,

Voor U ligt het tweede verslag van Degi, Just en Allard. De zestien pagina's (!) lange fax heb ik bewerkt tot dit verslag. Door het veranderde fietsschema zullen ook de volgende verslagen op andere tijdstippen op andere tijden komen dan U eerder beloofd is. Ik hoop dat U hier begrip voor heeft. Verder wil ik iedereen bedanken voor de giften aan de fietsers die nog steeds binnenkomen. Ik wens U veel plezier bij het lezen van dit verslag.
Met vriendelijke groeten,

Fenneke van Swigchum

Op de rand van de Balkan

Trots fotograferen we onszelf bij de Italiaanse grens, 28 dagen na ons vertrek uit Amsterdam. Hier wordt het glooiende Franse landschap ook direkt vervangen door steile hellingen en het vriendelijke "Bonjour!" door het angstaanjagend schelle "Ciao!". Maar na enige dagen oefenen zeggen wij de ronduit sensueel lachende Italiaanse meisjes ook gedag. En zo rijden wij in de honderden kilometers langs de kust langs tientallen hotels "Zeezicht". Het hectische kustleven doet de mensen echter meer uitzicht op elkaar dan op de mooie blauwe zee geven.

We zijn blij als we bij La Spezia het Toscaanse land binnen mogen rijden. De weg naar Florence leidt ons langs Pisa. En natuurlijk aanschouwen we de verkeerd gebouwde toren. Maar het Toscaanse landschap na Pisa is ons veel meer het aanschouwen waard. Na elke heuvel kunnen we ons weer in een nieuw gemoedelijk dalletje met de fiets laten vallen. In Florence blijven we een dag, maar we zien slechts het topje van de berg van haar kunstschatten. Na het prachtige Siena te hebben bezocht volgen een paar ontspannen dagen met aan de vooravond van de aankomst in Rome een prachtige overnachtingsplaats. We kunnen ons geluk niet op als we die avond met een bekertje wijn in de hand onder de grote oude eik uitkijken over het Meer van Bolsena, waarachter de zon ondergaat.

En dan komt Rome. Op de camping werkt een Nederlandse receptioniste die diep geroerd is door onze verschijning: drie jonge knulletjes die denken met hard fietsen de wereld te kunnen verbeteren. Ze legt ons in de watten als we de volgende dag weggegaan en Just om vier uur 's nachts met zijn slaapzak in het washok eindigt. In de zes dagen die we er spenderen nodigt ze ons tot twee maal toe uit bij haar te eten, laat ze ons het Romeinse uitgaansleven zien en krijgen we de volgende morgen een ontbijtje op bed. Bovendien wast ze onze kleren, rijdt ze met ons door Rome op zoek naar nieuwe spaken, laat ze ons de laatste nacht bij haar logeren en laat ze ons uiteindelijk veel te weinig betalen voor de camping. Slechts één belofte moeten we doen: we moeten in Kroatië van ons laten horen.

De studenten waar we een afspraak mee hebben laten zich echter van een minder aangename kant zien. De beloofde slaapplekken zijn er niet, engels spreken doen ze slecht en voor een discussie naar de aanleiding van onze Forum-homepage is geen animo. Wel staan we een middag lang op een grote nationale studentenbeurs, waar we contact leggen met belangrijke mensen van verschillende universiteiten.

Vanuit Rome rijden we over de regenachtige Apenijnen naar Ancona. Daar ontmoeten we de filmacademiestudenten Monica Boricic, haar geluidsman en haar produktieassistente. Zij maken een documentaire over de fietstocht en zullen onze tocht door het voormalig Joegosla-

vië van Ancona tot Sarajevo vastleggen. Samen nemen we de boot naar Kroatië. De nacht valt.

We ervaren hoe hardhandig Kroaten in de rij kunnen staan en zo komen we in Split aan wal. Split is de afgelopen jaren vooral bekend geworden als de haven naast de oorlog. Maar de prachtige witmarmeren binnenstad doet Split in een heel andere stad veranderen. Tien maal interessanter dan Rome blijkt deze stad. In Rome roepen elk jaar tienduizenden toeristen "oh" en "ah" bij het zien van het Colosseum en krijgen nutteloze oude bouwwerken meer flitslicht van fototoestellen dan gewoon zonlicht te verduren. Split bezit even mooie bouwwerken. Maar het wordt zoveel interessanter als je de rustige steegjes en de wilde vismarkt tegenkomt. In de steegjes wordt het wasgoed uitgehangen en op de markt wordt druk onderhandeld. Deze bedrijvigheid laat de bouwwerken functioneren zoals ze duizend jaar geleden ook al functioneerden. En dat maakt Split zoveel leuker dan Rome.

Op de boot naar Split hadden we de verwachting dat we een geheel andere wereld zouden instappen en we waren gespannen geraakt van alle grote enge verhalen van een arm land dat door de oorlog in duigen ligt. Split voldoet echter totaal niet aan deze verwachting. De kleine donkerharige Italiaantjes hebben hier plaats gemaakt voor lange melkmeisjes en ruwe bolster blanke pitten. We vallen dus helemaal niet meer op. De huizen zijn er goed onderhouden en de meeste mensen lopen er welvarend en opvallend westers bij. Wat laat hen dan in een oorlog verwickeld raken? Split geeft daar geen antwoord op. Misschien kan een bezoek aan Bosnië ons daar een antwoord op geven.

Een beknopte geschiedenis van het voormalig-Joegoslavië

Reeds eeuwenlang wordt het gebied dat tot voor kort Joegoslavië werd genoemd bewoond door verschillende volkeren. Onder andere door de (katholieke) Kroaten, de (orthodoxe christelijke) Serven en de moslims die hun geloof van de vroegere overheersers hebben overgenomen. Het probleem is nu dat al die volkeren niet in keurig gescheiden territoria leven, maar min of meer gemengd. Dit brengt het verschijnsel van etnische meerderheden en minderheden met zich mee, dat vaak weer onderlinge discriminatie en onderdrukking tot gevolg heeft. De diversiteit van de bevolking is de afgelopen eeuwen aanleiding geweest voor vele oorlogen, bijvoorbeeld de twee Balkanoorlogen die plaatsvonden rondde jaren '20 van deze eeuw.. tijdens de Tweede Wereld oorlog koos Hitler partij voor de fascistische Cretonne om zo gemakkelijk het land te kunnen bezetten. In de bergen voerde de communistische Tito (ook een Kroaat!) samen met zijn Partizanen een succesvolle guerillaoorlog tegen de Duitsers.

Direkt na de WOII wist Tito, vooral dankzij de rol van de Duitsers als gezamenlijke vijand, de verschillende volkeren te verenigen in de federale staat Joegoslavië. dit leverde een vredesduurrecord op van ruim 45 jaar. Tijdens de Koude oorlog wist Tito zijn land slim te manoevreren tussen het Oostblok en het Westen. Met beide kampen wist hij te flirten zonder op hun aanzoeken in te gaan. Zo kon het land welvarend worden door Westers toeristengeld en machtig door Russische wapenleveranties. De bevolking had het goed. Zij wist ook, dankzij de strakke hand van Tito, die alle etnische verschillen zorgvuldig weg vlakke, de onderlinge conflicten tijdelijk te vergeten. Maar Tito stierf (1980).

Intussen waaide, na de val van de Berlijnse Muur, een democratische wind door Oost-Europa. Ook in Joegoslavië was de vernieuwingsgeest doorgedrongen en de verschillende -provincies maakten aanstalten uit de federatie te stappen. de voornamelijk uit Serven bestaande communistische regering in Belgrado o.l.v. Milosevic, zag dat haar macht nu zou

worden beperkt tot het gebied van Servië en Montenegro. de communisten hadden echter nog geen zin om, zoals hun collega's in de voormalige Oostblok-landen, het veld te ruimen voor de democratie. Zij hebben toen een fatale stap gezet: zij hebben de tegenstelling communistisch- democratisch weten om te draaien in de tegenstelling pro (Servisch gedomineerd)- Joegoslavisch- contra-Joegoslavië. Zij verwachtten nu dat het sterke door Serven gedomineerde Joegoslavische leger de wispelturige staatjes tot de orde kon roepen en kon terugbrengen tot een centraal bestuurd Joegoslavië (lees: Groot-Servië) De opzet van deze communistische klik onder Milosevic is in zoverre geslaagd dat zij nog steeds aan de macht is in Belgrado (d.d.11/12/'96). Maar door de oorlog te beginnen en daarbij indirect de nadruk te leggen op de etnische afkomst (Servisch-niet Servisch) verschaftte zij in één keer alle ingrediënten voor het ontstaan van een nieuwe oorlog. De oude conflicten laaiden na lange tijd weer op. Mensen keken elkaar weer aan op hun afkomst. En door de oorlogssituatie miste het centraal gezag, zodat de verschillende volkeren na 50 jaar weer ongestraft elkaars gebieden konden gaan betwisten.

Vanuit Split volgen we de Adriatische kustlijn in zuid-oostelijke richting. Allemaal paradisijselijke strandjes die worden afgeschermd door de bergachtige eilandjes vlak voor de kust. Eens was dit een grote toeristische trekpleister die garant stond voor een goedgevulde Joegoslavische staatskas. Maar de oorlog heeft de zoonbidders hier verdreven ofschoon er vrijwel nooit is gevochten.

De hele kuststrook maakt deel uit van de staat Kroatië. Om Sarajevo te bereiken moeten we na 120 km kust het binnenland in, om de stad na 200 km Bosnisch gebied te kunnen bereiken. De verhalen die we horen over deze 200 km lange weg zijn niet mals: er zouden overal verwilderde mensen met oorlogstrauma's rondlopen en bandieten die je vermoorden om een stukje brood. Geen terrein voor drie kwetsbare fietsers als wij. Maar naarmate we dichterbij de bewust weg komen worden de berichten realistischer. De weg wordt veilig geacht, als we maar bij daglicht fietsen en niet van de weg geraken vanwege mijnengevaar. Met toch enigszins knikkende knieën rijden we Bosnië binnen. We vragen een boer naar een plekje om onze twee tenten op te zetten. Hij wijst ons het huis van z'n (waarschijnlijk ex-)overbuurman: voor de helft kapotgeschoten en doorzeefd met kogelgaten. 's Nachts horen we geweesalvo's.

We vervolgen onze weg naar Sarajevo. Van de huizen die we zien is de meerderheid verwoest. De uitgebrande kozijnen staren ons als holle oogkassen aan. Het lijkt alsof de Cretonne en Serven hier systematisch hebben huisgehouden: alle huizen vernietigen om terugkeer van de (moslim)bevolking onmogelijk te maken. om de paar minuten rijden er Jeeps en pantserwagens van IFOR langs, de internationale legermacht die de wankele vrede te bewaren. met veel machts- en vlagvertoon razen zij over de wegen om de verschillende partijen de moed te ontnemen de wapens opnieuw op te pakken. Het is duidelijk dat dit gedeelte in Kroatische handen is. Overal hangt "onze" rood-wit-blauwe vlag, maar met het Kroatische rood-wit geblokte wapen in het midden.

De eerste stad die we na 75 km aandoen is Mostar. Van het nieuws weten we dat deze stad door een rivier wordt gescheiden in een Kroatisch en een moslim gedeelte en dat de brug die de twee stadshelften met elkaar verbond tijdens de oorlog is opgeblazen. Verder weten we dat de stad door de Europese Unie wordt bestuurd, in een poging de beide delen te herintegreren. Wij rijden toevallig het moslimgedeelte binnen. En weer vinden we het opvallend dat ook de jeugd in het moslimgedeelte er westers bijloopt. Men draagt Levi's spijkerbroeken en soms zelfs een Oakley zonnebril. De meisjes dragen Replay shirts en hebben een kleurspoeling in

hun haar. Een gesluierde uitzondering daargelaten. Uit de vele cafeetjes schallen de laatste top 40 hits.

We ontmoeten twee jongens die ons vertellen dat de Cretonne aan de overkant van de rivier tijdens de oorlog zo'n 2000 granaten per dag op hun wijk afvuurden. Aan de andere kant, achter de heuvels, stonden de Serven die met hun zware geschut ook grote vernielingen aanbrachten. De moslims hadden geen schuilkelders en dus al met al niet zo'n benijdenswaardige positie. De huizen in dit gedeelte zitten vol gaten van granaatscherven, als ze al niet met de grond gelijk gemaakt zijn.

We vragen de jongens of ze met ons mee willen lopen naar de overkant van de nieuwe door de EU aangelegde brug. Aan het eind weigeren ze verder mee te lopen. Ze zeggen ons dat ze bang zijn in het andere gedeelte van de stad door een oude vriend of bekende als moslim herkend te worden om vervolgens te worden gedood. Andersom zou hetzelfde gebeuren. Alleen vrouwen en oude mannen kunnen ongehinderd de rivier oversteken. Wij steken zonder problemen de rivier over. Het Kroatische straatbeeld doet even westers aan. Hier staan zelfs hoge flatgebouwen. Kogelgaten zijn hier echter niet te vinden. Mostar zal de geschiedenis in gaan als het nieuwe Berlijn. Alleen bestaat de Muur hier niet uit beton, maar uit wederzijdse haat en angst.

Na Mostar fietsen we een ruw en bergachtig gebied in. De weg is hier in moslim-handen. De mensen lopen er doelloos bij. Hun ingevallen gezichten laten zien dat ze veel honger hebben geleden. En nog steeds overal kapotgeschoten huizen. Soms wordt ons, met een brede grijns "Bravo touristes!" toegeroepen. Mensen zien in ons misschien de terugkeer naar de goede oude tijd, toen er hier wel meer toeristen kwamen. Kleine kindertjes rennen ons enthousiast achterna. Zij hebben in hun korte leven nog nooit een toerist gezien.

We fietsen Sarajevo binnen. Een grote grauwe communistisch aandoende stad. Rijen flats en alleen een klein gezellig centrum. Het is op het eerste gezicht onbegrijpelijk dat velen bereid waren voor deze stad hun leven te geven. Vooral nu biedt de stad een troosteloze aanblik: half kapotgeschoten flatgebouwen, uitgebrande auto's en overal granaatkraters. Een half miljoen zijn er op deze stad afgevuurd, vijf per inwoner.

We vinden slaapplekken bij mensen thuis. Ze hebben het arm, maar men draagt wel weer Levi's. Men zegt zich "Westers te kleden om zich te onderscheiden van de "primitieven, de "boeren". Zij zijn het geweest (vaak Serven, maar lang niet allemaal) die aan het begin van de oorlog de stad hebben verlaten om vanuit de omringende bergen samen met andere "primitieven" hun intellectuelere stadsgenoten te beschieten." Omdat men goed engels en Duits spreken kunnen wij goed met onze leeftijdsgenoten communiceren. Ze komen ouder over dan ze werkelijk zijn. Ze praten met veel humor over koetjes en kalfjes. Als we het echter over ernstiger zaken hebben, doen ze vaak een beetje lacherig, maar vaak zie je al snel een droeve schittering in hun ogen. Over de oorlog willen ze liever niet praten. Politiek is hier een vloekwoord geworden. De politici krijgen de schuld van alles wat er is gebeurd. Zij stookten de "primitieven" op om te gaan vechten voor hun zaakjes. Veel inwoners van Sarajevo waren tijdens de oorlog in het buitenland, meestal in Duitsland. Je herkent ze aan het feit dat ze geen ingevallen gezicht hebben. Omdat ze als beter geschoolden betere banen wegpikken, worden ze met de nek aangekeken. Evenals de vluchtelingen uit de omgeving. Zij worden gezien als vies en primitief en zouden, zoals vermeld, "tijdens de oorlog meer kwaad dan goed hebben gedaan".

Iedereen rookt hier. Bosnische sigaretten worden voor slechts één mark verkocht. In een disco moeten we amateuristisch gemixt gedreun van technohouse aanhoren. Het doet ons meer denken aan een slechtlopende dieselmotor met een versterker erop. Het zijn de middelen waarmee men de oorlog probeert te vergeten. Over de toekomst heeft men vele dromen, maar weinig geloof dat ze uit zullen komen. Wanneer IFOR vertrokken is zou de strijd heel goed weer op kunnen laaien. Diep onder de indruk laten wij Sarajevo achter ons en fietsen terug naar de kust.

Na een overweldigend indrukwekkende tijd in het landschap van de voorhene oorlog te zijn geweest, hopen wij op rustiger tijden en kijken we uit naar Griekenland. Slechts drie kleine landjes scheiden ons daarvan: Montenegro, Albanië en Macedonië. Voor Montenegro hebben we een visum in Rome aangeschaft wat ons f150,- en 2 dagen kostte. Hiermee hopen we snel het land te passeren. Hoe dichterbij de grens komen, hoe meer we echter te horen krijgen dat de grens dicht is. „Dat is vast alleen voor Cretonne en bovendien hebben we een visum” denken we. Maar toch met wat omkoopgeld en sigaretten bij de hand bereiken we de grens. Ook daar krijgen we echter stug te horen dat de dwarsboom niet omhoog gaat. Alleen leden van de UN en hun humanitaire hulpverleningsorganisatie UNHCR mogen erdoor. Wij niet. En dus is alle moeite voor niets geweest. Onze ideeën om met een bootje de grens te omzeilen zien we verdwijnen als we horen over de intensieve radarcontrole door de maritieme/marine politie. De enige oplossing is om met een boot om heel Montenegro heen te varen. Maar voor de boot moeten we eerst een paar dagen wachten in Dubrovnik.

In deze tijd ontmoeten we een Kroatische jongen van onze leeftijd, Andro genaamd. Andro is zelf eigenaar van een prachtige fiets maar wordt stikjaloers als wij onze verhalen vertellen van onze tocht rond de Middellandse zee. Zijn enige bezoek aan het buitenland was een dag winkelen in het Italiaanse Bari. Meer niet. Maar hij kan niet meer. Nooit zou hij als Kroaat in al die landen toegelaten worden, meent hij. Zijn land heeft hem door de oorlog geen goede reputatie gegeven. Toch lijken we hem wakker gemaakt te hebben. Rijk worden door geld te verdienen zint hem plots niet, hij wil reizen maken. Reizen naar verre landen, naar andere culturen, ander eten, andere mensen. Ons afscheid ligt hem dan ook zwaar. Met tranen in zijn ogen laat hij ons met de boot vertrekken.

Via Bari komen we twee dagen later aan in Albanië. Het is al donker aan het worden en het enige dat we willen is een slaapplek voor de nacht. echter overal door het veld blijken mensen te lopen, waardoor een rustige plek voor de tentjes niet te vinden is. Steeds donkerder wordt het en het vinden van een plaats wordt steeds lastiger. Veel mensen waarschuwen ons van tevoren voor Albanië. We zouden op alles wat los en vast zat moeten passen, want ze zouden alles stelen. Daarom zijn we flink gespannen voor die eerste nacht. plotseling zien we een politieauto met sirene ons naderen. Die heeft het op ons gemunt en we stoppen. Op de vraag waar we vandaan komen antwoorden we trouw en op een theatraal gemoedelijke toon dat we uit Nederland komen. Dit blijkt het gouden antwoord te zijn, want de agenten zeggen onmiddellijk: „Ah, Cruijff!”. Meteen is de sfeer ontspannen. de volgende anderhalf uur krijgen we escorte van onze voetbalfans en met de verlichting van de sirene rijden we het donker in. Zelfs een kersvers busongeluk laat hen niet stoppen. Nadat we de agenten hebben bedankt, besluiten we al snel in een motel te overnachten.

Albanië blijkt een zeer arm land te zijn. De tientallen pakezels langs de kant van de weg worden voorbijgeraasd door antieke stoffige Mercedessen, gelijk een ontwikkelingsland. Toch steekt men geen hand uit naar onze spullen. Slechts één jongetje in het centrum van de hoofdstad Tirana wil uit interesse één van onze fietsen aanraken. Maar hij wordt snel door zijn vriendje terecht gewezen. Ook al is Albanië één van de armste landen van de wereld, men ziet er goed en gelukkig uit. Zowel in de stad als op het platteland zien we niet echt nijpende situaties.

Hoe meer we Macedonië naderen, hoe mooier het landschap wordt. De schoonheid van de heuvels van dit gedeelte van de Balkan wordt nog eens versterkt door de felle herfstkleuren. Dit landschap verdient de lof die het krijgt in de boeken van A. den Doollaard. Overal is het kleurig en samen met de zon wordt elk lunchplekje een klein paradijs. Al fietsend naar het zuiden valt de herfst zo heel langzaam over ons.

Macedonië wordt bewoond door vele verschillende volkeren en is hiermee altijd een spreekwoordelijk kruidvat van een regionaal Balkanconflict geweest. (Macedoine=slaatje van gemengde vruchten). Een man vertelde ons echter dat de bevolking geen enkele intentie tot vechten heeft, nadat ze van het Botnische conflict hebben geleerd dat er een oorlog geen winnaars maar slechts verliezers kent. Met deze vredige indruk en met de zachte herfst om ons heen fietsen wij het beeldschone Macedonië uit naar het noorden van Griekenland. De verwachte rustige voorwateren zijn bereikt.

Met vriendelijke groeten,

Just, Allard en Degi

P.S.

Het gaat de jongens nog steeds heel goed. Zij genieten heel erg van hun avontuurlijke tocht. Op dit moment (11/12/96) zijn zij waarschijnlijk in de buurt van Ceyhan in Turkije. Zij fietsen nu de benen uit hun lijf om rond de kerst in Israël te zijn. Van ongeveer 29 december tot ongeveer 5 januari zullen zij daar op het volgende adres verblijven. Post is natuurlijk van harte welkom:

p/a Mw. F. Roozelaar
Schlomo Molcho Road
Rechavia, Jerusalem
Israël

Voor alle informatie kunt U contact opnemen met Fenneke van Swigchum. Tel: 020- 4206627. Herengracht 211 1016 BE Amsterdam of onderstaande adressen.